

Vasilij Melik

VPRAŠANJE BITKE PRI LJUBLJANI V DOBI MADŽARSKIH NAPADOV

I.

Pri vrsti starejših zgodovinarjev — naj omenimo samo Lazija, Valvazorja, Engela, Kocha in Dimitza¹ — je najti vest o neki bitki z Madžari, ki naj bi se vršila za madžarskih navalov, v prvi polovici desetega stoletja pri Ljubljani. Ko je Franc Kos v svojem Gradivu objavil poročilo o tem dogodku po Dandolovem in Thuróczijevem tekstu, ga je obenem s kratko analizo označil kot »od konca do kraja izmišljeno«.² V novejšem zgodovinopisju se potem o bitki pri Ljubljani v glavnem ni več govorilo,³ vendar pa se pri nekaterih avtorjih še vedno omenja kot povsem resnična. Naj navedemo predvsem Ernsta Klebla, ki govori o nji na več mestih.⁴ S slovenske strani se je na

¹ W. Lazius: *De gentium aliquot migrationibus*, 1600, str. 162. — J. W. Valvazor: *Die Ehre des Hertzogthums Crain*, 1689, X. Buch, str. 196, 197. — M. Koch: *Chronologische Geschichte Österreichs*, 1846, str. 47. — A. Dimitz: *Geschichte Krains*, I, 1874, str. 142. — J. Chr. Engel: *Geschichte des ungarischen Reichs*, I, Wien 1834, str. 80.

² F. Kos: *Gradivo*, Druga knjiga, 1906, št. 343.

³ O bitki ne govorijo med drugim M. Kos: *Zgodovina Slovencev od naselitve do reformacije*, Ljubljana 1933 — A. Jaksch: *Geschichte Kärntens bis 1335*, I, Klagenfurt 1928 — H. Braumüller: *Geschichte Kärntens*, Klagenfurt 1949 — prav tako nobena novejših študij o razvoju Ljubljane niti novejše madžarske zgodovine, kakor n. pr. B. Hóman: *Geschichte des ungarischen Mittelalters*, I, Berlin 1940.

⁴ E. Klebel: *Zur Geschichte der Pfarren und Kirchen Kärntens*. Carinthia I, 116, 1926, str. 48: Nach verschiedenen neueren Behauptungen (citirani so Dimitz, Koch in SS. rer. Langob.) soll Laibach 919 zerstört worden sein, nach einer grossen Niederlage des friaulischen Heeres. — ... da angeblich 919 der Herzog von Friaul und der Markgraf von Istrien bei Laibach gegen die Ungarn kämpften. — E. Klebel: *Die mittelalterliche deutsche Siedlung im deutsch-magyarischen und deutsch-slowenischen Grenzraum* (Die südostdeutsche Volksgrenze. Der Grenzraum Wien—Pressburg—Radkersburg—Osttirol. Herausgegeben von F. Heiss. Berlin 1934), str. 43, 73: Nach einer wohl auf Niederaltaiher Quellen zurückführenden Nachricht in ungarischen Quellen haben 901. bei Laibach die Herzoge Eberhard von Friaul und Gottfried von Meran (!) und der Patriarch gegen die Magyaren eine Schlacht verloren, wobei die Herzoge fielen. Da der Name Eberhard richtig ist und der Ortsname in der richtigen zeitgemässen Lautgestalt Leopah erscheint, kann die Nachricht als verbürgt angesehen werden. — E. Klebel: *Herzogtümer und Marken bis 900*.

Klebla naslonil Jakob Kelemina v svoji imenoslovni študiji o Ljubljani,⁵ na razpravljanje tega pa je navezal svoja razmotrivanja o ljubljanskem imenu tudi pokojni Franc Ramovš.⁶ Zaradi vsega tega morebiti vendarle ne bo odveč, če se vprašanja še enkrat, pa nekoliko podrobneje dotaknemo. Ali se je bitka vršila ali ne, je samo po sebi pač povsem malo pomembno. Ker pa so viri za slovenske dežele v desetem stoletju tako zelo redki, nam služi vsako, sicer drugače še tako malo važno sporočilo za razglabljanja in sklepanja o najrazličnejših problemih. Tako dokazuje Klebel z bitko pri Ljubljani tedanjo povezavo Kranjske z Italijo.⁷ Govori se o izvoru imena Ljubljana. Poleg tega gre za vprašanje prve omembe glavnega mesta Slovenije. Splošno velja, da se Ljubljana prvič pojavlja v virih šele leta 1144 — imeli bi tedaj kar za dvesto let starejši podatek in marsikatero temno vprašanje iz najstarejše naselitvene zgodovine bi se zastavljalo in reševalo drugače. Zato je torej problem bitke pri Ljubljani vendarle vredno rešiti.

II.

Vest o bitki najdemo najprej v kroniki (*Gesta Hungarorum*) Simona de Kéze, »zvestega klerika« ogrskega kralja Ladislava IV., ki je bila napisana med leti 1282 in 1285;⁸ potem pa v Dunajski slikani kroniki (*Chronicon pictum Vindobonense*) in v Budimski kroniki (*Chronicon Budense*) s sorodnimi variantami, ki ju nova izdaja madžarskih virov imenuje s skupnim imenom *Chronici Hungarici compositio*

Deutsches Archiv für Geschichte des Mittelalters, II, 1958, str. 20: Man darf vielleicht auf eine versprengte Stelle hinweisen: eine ungarische Ableitung von Niederaltaicher Annalen des 11. Jahrhunderts erzählt zu 901 von einer Ungarnschlacht bei Laibach, bei welcher dux Eberhard (von Friaul), der Patriarch (Friedrich) von Aquileja und ein dux Meranie Gottfried den Ungarn entgegengetreten wären. Hauptmann hat nachgewiesen, dass im 12. und 13. Jahrhundert der Name Meran an der Landschaft am Quarnero gehaftet hat. Von germanistischer Seite ist der Name Meran von einem Beinamen der Goten »merjans« abgeleitet worden; und Gotenreste in Kroatien sind in den Guduskanern neuestens nachgewiesen worden. Es wäre nicht unmöglich, dass uns die Nachricht von 901 eine weitere der vier Grafschaften nennen würde, Meranien, an die spätere Organisationsformen des Reiches anknüpften. — E. Klebel: Siedlungsgeschichte des Deutschen Südostens, München 1940, str. 66/67: Andererseits begegnet in späten, aber guten Quellen (Simon Keza) die Nachricht von einer Niederlage des Herzogs Eberhard von Friaul und des Herzogs Gottfried von Meran und des Patriarchen Friedrich von Aquileja bei Laibach gegen die Ungarn um 900. Krain muss um diese Zeit also noch zum Königreich Italien gehört haben.

⁵ J. Kelemina: Ljubljana. Razprave razreda za filološke in literarne vede Slov. akademije znanosti in umetnosti, I, Ljubljana 1950, str. 103—105.

⁶ Glej v tem zborniku str. 157.

⁷ E. Klebel: Siedlungsgeschichte ..., gl. op. 4 zgoraj.

⁸ A. Domanovszky v: *Scriptores rerum Hungaricarum* (v naslednjih opombah citirano: SRH), edendo operi praefuit E. Szentpétery, Vol. I, Budapestini 1937, str. 131.

saeculi XIV.⁹ (mi bomo v nadaljnjem rekli na kratko: Kronika iz XIV. stoletja). Naj tu navedemo besedilo:¹⁰

Kéza:

Post haec vero Carinthiam hostiliter adeuntes, ultra castrum Leopah Ineraniae¹¹ dux Gotfridus nomine duxque Eburhardus cum Aquilegiensi patriarcha ipsis occurrentes atrociter insimul pugnauerunt. Et quamvis ex Hungaris plures corruissent in praelio memorato, uterque¹² duces occiduntur patriarcha per fugam liberato. Abinde spoliata Carinthia, Styria et Carniola, cum maxima praeda in Pannoniam revertuntur.

Kronika iz XIV. stoletja:

Post hec Carinthiam hostiliter adeuntes, ultra castrum Leopah dux Meranie Gothfridus nominatus et dux Carinthie Eberhardus, necnon Gregorius Aquilegie patriarcha ipsis occurrentes, insimul atrociter pugnauerunt, et quamvis ex Hungaris plures ibi cecidissent, tamen ambos duces Hungari occiderunt patriarcha vero per fugam evadente. Abinde spoliata Carinthia, Corniola et Stiria cum maxima preda sunt reversi.

Poleg tega omenja bitko pri Ljubljani še pet drugih virov (pravzaprav le trije, ker dva vira kraja bitke ne imenujeta, dasi jo opisujeta).¹³ Ti viri povsem slonijo na prvih dveh, ne da bi prinesli karkoli svojega. Po Simonu de Kézi je prevzel svoje besedilo Andrej Dandolo v svoji Beneški kroniki,¹⁴ ki sega do leta 1339.¹⁵ Iz Kronike XIV. stoletja pa so prepisovali opis bitke Heinrich von Mügelin v svoji nemško pisani Madžarski kroniki,¹⁶ ki je med leti 1358 in 1361 dovršen prevod Kronike iz XIV. stoletja;¹⁷ potem isti pisec v svoji latinsko pisani Rimani kroniki,¹⁸ ki jo je po nemškem tekstu (z uporabo prvotnega

⁹ A. Domanovszky: prav tam, str. 219 ss.

¹⁰ Simonis de Kéza Gesta Hungarorum, izd. A. Domanovszky, prav tam, str. 167. — Chronici Hungarici compositio saeculi XIV., izd. A. Domanovszky, prav tam, str. 304.

¹¹ Pravilno: Meraniae (opomba po Domanovszkem).

¹² Pravilno: utrique (opomba po Domanovszkem).

¹³ Mügelinova Rimana kronika in Münchenska kronika.

¹⁴ Andreae Danduli Chronicon Venetum v Rerum Italicarum scriptores, izd. L. A. Muratori, XII, 1728, str. 199—200.

Postea Croatiam invadunt. Ultra castrum Leopoli Moraviae dux Gottfredus duxque Hardus cum Aquilegiense patriarcha illis occurrunt. In eo proelio uterque dux occiditur, patriarcha vero fuga salvatus est. Exinde spoliata Croatia et Styria cum maxima praeda in Pannoniam redeunt.

¹⁵ A. Pothast: Bibliotheca historica medii aevi, I, 1896, str. 362.

¹⁶ Chronicon Henrici de Mügelin germanice conscriptum, izd. E. Travnik, SRH, Vol. II, 1938, str. 140—141.

Und czugen do gen Kernten uncz enhalb Lewppach. Do begegnet den Vngern der herczog von Merhern herre Gothart genant und herr Eberhart genant und (pravilno: brez und — opomba po Travniku) der herczog von Kernten und herre Gregor der patriarch von Agley, und stritten mit einander. Do wurden der Vngern an czal erslagen, doch wurden die herczogen payde in dem streit erslagen. Do floch der patriarch ausz dem streit mit den seinen. Nach dem streit raubten die Vngern Kernten und Kregen und czugen wider gen Vngern.

¹⁷ E. Travnik, prav tam, str. 93.

¹⁸ Chronicon rhythmicum Henrici de Mügelin, izd. A. Domanovszky prav tam, str. 252.

Deinde ad Carinthiam et Stiriam processit plebs actica Hunorum, cunctaque spoliavit predicti principatus. Tunc marchio Gothardus Moraue occu-

latinskega vira) posnel nekaj po letu 1361;¹⁹ nadalje Münchenska kronika²⁰ iz XV. stoletja, ekscerpt Dunajske slikane kronike;²¹ pa Thuroczy v svoji *Chronica Hungarorum*,²² ki je prvič izšla leta 1488.^{22a} Za naš nadaljnji pretres teh pet del seveda ne prihaja več v poštev.

Da razen del, ki so črpala iz madžarskih kronik in smo jih omenili, noben znan nemadžarski vir, niti iz Italije, niti iz Nemčije, niti od kod drugod, ne govori o bitki pri Ljubljani, ali o kaki nelokalizirani bitki s podobnimi podatki, je znano.²³

III.

Naj najprej pregledamo podatke, ki jih o bitki dajeta Kéza in Kronika iz XIV. stoletja.

Kot prvi se omenja meranski²⁴ vojvoda Gotfrid.²⁵ Meranski vojvode²⁶ se pojavijo v zgodovini šele po letu 1152;^{26a} tudi sicer nimamo

rens Hunis, mox cum Alberto, duce Karinthiorum et Aquilegiensi predigno patriarcha Gergorio vocato mox acies disponunt. Fit gentium pressura multique cum Alberto duce et marchione Gothardo corruerunt. E bello sed efugit prefatus patriarcha cum paucis et evasit. Tunc Huni ad Panoniam hec spolia duxerunt in regia virtute triumpho cum insigni.

¹⁹ A. Domanovszky prav tam, str. 229, 232.

²⁰ *Chronicon Monacense*, izd. A. Domanovszky prav tam, str. 64:

Exinde Carinthiam vadunt hostiliter, ubi duces Moraviae et Carinthie interficiunt, patriarcha Aquilegiensi fugiente. Insuper Carinthia spoliata, simul cum Carniola et Styria, cum ere gravidi sunt reversi.

²¹ A. Domanovszky prav tam, str. 55.

²² M. Iohannis de Thwórcz: *Chronica Hungarorum* v *Scriptores rerum Hungaricarum*, izd. I. G. Schwandtner, I, 1746, str. 90—91:

Post haec Carinthiam hostiliter adeunt; ultra castrum Leopach dux Moraviae Gotfridus nominatus et dux Carinthiae Eberhardus nec non Gregorius, Aquilejae patriarcha ipsis occurrentes, insimul atrociter pugnauerunt. Ambos duces Hungari occiderunt, patriarcha tantum per fugam evadente.

^{22a} A. Domanovszky, SRH I, str. 233.

²³ Prim. F. Kos: *Gradivo II*; R. Lüttich: *Ungarnzüge in Europa im 10. Jahrhundert*, Berlin 1910; *Annales Iuvavenses maximi*, izd. H. Bresslau v *Monumenta Germaniae historica* (v naslednjih opombah citirano MGH), *Scriptorum* t. XXX., pars II, Leipzig 1926.

²⁴ Pri prepisih Kézinega dela (ohranjeno nam je le po rokopisih XVIII. stoletja in tiskani izdaji iz istega časa) beremo Meraniae samo v Horányijeви izdaji, v treh rokopisnih prepisih pa beremo Vieraniae; pri čemer je v enem prepisu prvotno stalo: Ineraniae. Obliko Meraniae najdemo dalje v dveh najstarejših rokopisih Dunajske slikane kronike iz XIV. in XV. stoletja ter v štirih variantah Budimske kronike iz XIV. in XV. stoletja; v Sambukovem kodeksu iz XV. stoletja beremo Meraue; v treh variantah Dunajske slikane kronike iz XV., XVI. in XVIII. stoletja: Morauie. Tudi v vseh kasnejših virih — pri Dandolu, Mügelnu, Thuroczyju in v Münchenski kroniki beremo to zadnjo obliko (Moravie, Morauie, Merhern).

²⁵ Namesto Gotfrid beremo v nemškem in latinskem Mügelnovem tekstu: Gothard.

²⁶ Andeška rodbina, katere člani so za dachauskimi nosili meranski vojvodski naslov, je imela koncem XII. in v prvi polovici XIII. stoletja mnogo stikov z Ogrsko. Žena Andreja II. je bila andeška, njen brat Bertold, poznejši oglejski patriarh, je bil nadškof v Kalocsi itd. Prim. O. Dungern: *Genealogisches Handbuch zur bairisch-österreichischen Geschichte*, I, Graz 1931, str. 25—27.

v doslej znanem zgodovinskem gradivu starejše omembe imena Merania, Meran.²⁷ Med vsemi, ki so nosili naslov meranskega vojvode (1152—1248), ni bilo nobenega Gotfrida.²⁸ V Dungerevemu genealoškem priročniku se ne navaja v celi dachauski in andeški rodbini noben Gotfrid;²⁹ le v neki listini iz leta 1178 se imenuje kot priča neki Gotefridus de Andehse.³⁰ Ob teh težavah z meranskim vojvodo v obdobju madžarskih napadov so nekateri, tako svoje čase tudi Klebel,³¹ prišli na misel, da bi utegnulo iti za istrskega mejnega grofa. Toda tudi med istrskimi mejnimi grofi nam za deseto stoletje ni znan noben Gotfrid,³² čeprav tu morebiti ne razpolagamo z neprekinjeno vrsto krajišnikov.

Za drugega udeleženca bitke, Eberharda³³ Kéza ne pove, kje je bil vojvoda; Kronika XIV. stoletja pa ga postavlja na Koroško. Eberhard je bilo ime sinu bavarsko-karantanskega vojvode Arnulfa, ki je sledil očetu po njegovi smrti (937), a bil brž odstavljen in pregnan (938) ter tako izginil iz zgodovine.³⁴ Morebiti je, kakor meni Hóman, pobegnil k Madžarom³⁵ — vsekakor ni kot vojvoda padel v boju z njimi. Razen njega ni bilo nobenemu karantanskemu vojvodi ime Eberhard, niti v desetem stoletju, niti prej, niti kdaj pozneje.³⁶ Za dobo madžarskih navalov poznamo neprekinjeno vrsto karantanskih vojvod in vemo tudi za vsakega, kako je svoje vojvodovanje končal — v bojih z Madžari je padel le Luitpold leta 907.³⁷ Tudi kje drugje na našem ozemlju in v sosesčini ne najdemo za deseto stoletje izpričanega nobenega Eberharda v kaki funkciji.³⁸

Klebel postavlja Eberharda za furlanskega vojvodo, ne da bi povedal zakaj — kakor da bi sploh ne moglo biti nobene druge možnosti.³⁹ Eberhard je res bil furlanski mejni grof, toda umrl je že davno pred madžarskimi navali, leta 865/866.⁴⁰ Tudi za njim ne najdemo do konca desetega stoletja nobenega Eberharda — treba pa je spet priznati, da nam morebiti ni znana nepretrgana lista mejnih grofov. Tako je n. pr. v naših podatkih praznina med zadnjim desetletjem devetega in drugim desetletjem desetega stoletja.⁴¹ Ob vsem tem ni razumljivo, po čem

^{27a} L. Hauptmann: Entstehung und Entwicklung Krains v Erläuterungen zum Historischen Atlas der österreichischen Alpenländer, I. Abt., 4. Teil, Wien 1929, str. 384 ss.

²⁷ Prim. F. Kos: Gradivo II, III.

²⁸ Glej L. Hauptmann prav tam in O. Dungerev, cit. delo, str. 6—36.

²⁹ Glej O. Dungerev: cit. delo, str. 6—36.

³⁰ F. Kos: Gradivo IV, št. 609.

³¹ E. Klebel: Zur Geschichte... gl. op. 4 zgoraj.

³² Prim. F. Kos: Gradivo II.

³³ Od variant Kronike iz XIV. stoletja imata Chronicon Budense in Chronicon Dubnicense, obe iz XV. stoletja: Bernhardus. Latinska rimana kronika H. Mügelna piše Albertus, Dandolo pa Hartus.

³⁴ Prim. Jaksch cit. delo str. 126; F. Kos: Gradivo II, št. 384.

³⁵ B. Hóman: Geschichte des ungarischen Mittelalters, I, Berlin 1940, str. 126.

³⁶ Prim. A. Jaksch: cit. delo.

³⁷ Prim. F. Kos: Gradivo II, posebej št. 342; A. Jaksch, cit. delo.

³⁸ Prim. F. Kos: Gradivo II.

³⁹ E. Klebel v vseh v op. 4 citiranih delih.

⁴⁰ P. Paschini: Storia del Friuli. Vol. I, Udine 1934, str. 171.

⁴¹ Prav tam, str. 171, 184, 188.

sklepa Klebel, da je ime Eberhard pri Kézi pravilno.⁴² Prav tako je nerazumljiva njegova trditev, da sloni vest o bitki na niederaltaichskih analih.⁴³ Madžarski viri so res upoštevali *Annales Altahenses*; toda kakor nam pokaže primerjava tekstov, ne za dobo navalov, temveč še za kasnejša obdobja.⁴⁴ Za dobo navalov ne najdemo v Kézi in Kroniki iz XIV. stoletja nobenega sledu besednega reda niederaltaichskih letopisov. *Annales Altahenses* ne omenjajo v tej dobi ne Karantanije, ne Karantancev, ne Leopaha, ne Meranije, ne Štajerske (ali Karantanske marke), ne Kranjske, ne Furlanije, ne Ogleja, nobenega Gotfrida. Le nekaj Eberhardov najdemo tu, a noben ni v zvezi z Madžari.⁴⁵

Oglejski patriarh je pri Kézi anonimen, v Kroniki XIV. stoletja nosi ime Gregor. Gregorja med oglejskimi patriarhi tistega časa ne najdemo; prvi tega imena se pojavi šele leta 1252.⁴⁶ Oglejska kronika omenja, da se je boril z Madžari patriarh Friderik (900—921) in da jih je premagal; kdaj naj bi se bila ta bitka vršila, ni povedano.⁴⁷ Klebel je, kakor že razni starejši pisci pred njim, udeležbo v bitki pri Ljubljani pripisal temu Frideriku.⁴⁸

Oblika Leopah⁴⁹ za Ljubljano⁵⁰ je nekoliko neobičajna.⁵¹ V virih se pojavlja podobna oblika na -eo- (Leobacum) le v drugi polovici trinajstega stoletja, in to na listinah furlanskega izvora,⁵² tako n. pr. v listini iz leta 1265, ki predstavlja pogodbo med oglejskim patriarhom Gregorjem in koroškim vojvodo Ulrikom III. in v kateri se omenja tudi ogrski kralj Bela IV.⁵³

Dežele, kakor se v poročilu o bitki navajajo (Carinthia, Carniola, Styria, Merania), kažejo na upravno razdelitev, kakor je obstajala še mnogo po času madžarskih napadov: na eni strani po osamosvojitvi nekdanjih karantanskih krajin od Koroške, na drugi pa potem, ko so kranjski krajišniki odtrgali (verjetno v drugi polovici XI. stoletja) del Istre in Hrvatskega Primorja od Hrvatske.^{53a} Posebej k

⁴² E. Klebel: *Die mittelalterliche...* gl. op. 4 zgoraj.

⁴³ Prav tam in Herzogtümer... (prav tako op. 4 zgoraj).

⁴⁴ Glej tudi opombe izdajateljcev Anonyma, Kéze in Kronike XIV. stoletja ob robu in pod črto v SRH. Prva notica, prevzeta iz *Annales Altahenses*, se tu beleži k letu 1002. Prim. Kaindl v op. 58 cit. delo, 88, str. 212, 309.

⁴⁵ *Annales Altahenses maiores*, izd. W. Giesebrecht in E. Oefele v MGH, SS t. XX, Hannover 1868, doba navalov str. 785—786.

⁴⁶ Prim. F. Kos: *Gradivo II—V*; P. Paschini, cit. delo.

⁴⁷ F. Kos: *Gradivo II*, št. 334. P. Paschini: cit. delo, str. 189.

⁴⁸ E. Klebel: *Siedlungsgeschichte...* in Herzogtümer... gl. op. 4 zgoraj.

⁴⁹ Dandolo piše Leopoli; eden rokopisov Mügelrove nemške kronike (iz XV. stoletja) ima Laybach.

⁵⁰ Danes vsi lokalizirajo castrum Leopah v Ljubljano (tako tudi SRH I, str. 167, 304). Megiser pa je mislil na Ljibuče pri Pliberku (*Annales Carinthiae*, 1612, str. 599).

⁵¹ O tej obliki glej J. Kelemina, v op. 5 cit. delo.

⁵² Informacija tov. prof. dr. Milka Kosa.

⁵³ A. Jaksch: *Monumenta historica ducatus Carinthiae*, IV, str. 621, št. 2865.

^{53a} Prim. Hauptmann cit. delo, str. 380 ss.; gl. tudi Barada: *Hrvatski vlasteoski feudalizam*, Zagreb 1952, str. 13—15.

pisanju Styria, Stiria naj pripomnimo, da se ta oblika pojavi šele po letu 1180, prej nosijo krajišniki naslov marchio de Styra ali Styrensis, ki je pa tudi nastal šele v drugi polovici enajstega stoletja, ko je prišel na oblast rod Traungavcev.⁵⁴

IV.

Odkod sta Simon de Kéza konec trinajstega stoletja in Kronika XIV. stoletja črpala svoje podatke za bitko pri Ljubljani, ki se je vršila okrog 350 let ali več pred tem? Odgovor moremo iskati le v primerjavi z ostalimi madžarskimi viri.

Najstarejši domači madžarski vir so tako imenovana Gesta Ungarorum, ki jih je napisal po Hómanovem mnenju okrog let 1091/1092 učen duhovnik na dvoru kralja Ladislava I. in ki se na žalost niso ohranila. Kljub temu jih moremo precej dobro rekonstruirati iz del poznejših piscev, ki so jih uporabljali (Anonymus, Kéza, Kronika XIV. stoletja itd.). Gesta so opisovala prvotno domovino in izvor Madžarov, njihove selitve, osvojitve Panonije, razne vojne pohode in navale ter nadaljnje dogodke do kraja enajstega stoletja. Proslavljala so velike vojskovodje dobe preseljevanj in dinastijo Arpadovcev. Kot vire je uporabljal pisec Reginonovo kroniko in njeno nadaljevanje ter Annales Altahenses; časih jim je sledil dobesedno, mnogokje pa je tekst razširjal in spreminjal. Zelo veliko je uporabljal tudi domače ustno izročilo.⁵⁵

Gesta Ungarorum so v naslednjih obdobjih razni avtorji nadaljevali, pa tudi izpreminjali (v skladu s svojimi vsakokratnimi tendencami).⁵⁶

Najstarejše ohranjeno madžarsko zgodovinsko delo so Gesta Hungarorum, ki jih je napisal »magister P.«, navadno imenovan Anonymus, notar kralja Bele (kakor danes večinoma mislijo, Bele III.), malo pred letom 1200 ali okrog tega leta. Glavni vir so mu bila stara Gesta Ungarorum v nadaljevanju iz časa Štefana II. (1116—1131), za opis zasedbe Panonije pa je uporabljal predvsem ustno izročilo.⁵⁷

O odnosu Kéze do Kronike XIV. stoletja obstoje razna naziranja. Kaindl je menil, da je Kéza tekst starih Gest najtočneje ohranil in sam le malo izpremenil ali dodal (večinoma iz nekega nam neznanega, bržkone nemškega vira) ter napisal hunsko kroniko kot prvi del madžarske zgodovine. Iz starih Gest, ki pa jih je močno predelala in razširila, in iz Kéze, odkoder je prevzela hunsko kroniko, je črpala kronika, napisana okrog leta 1300 pri budimskih minoritih (zato ji je

⁵⁴ H. Pirchegger: Geschichte der Steiermark bis 1282, Graz 1936, str. 263 ss.

⁵⁵ B. Hóman, v op. 35 cit. delo, str. 299 ss. — I. Deér v SRH I, str. 1—11.

⁵⁶ A. Domanovszky v SRH I, str. 134.

⁵⁷ B. Hóman, v op. 35 cit. delo, str. 408 ss. Ae. Jakubovich v SRH I, str. 13 do 30. L. Szilagyi v SRH II, str. 629—634.

dal ime Ofner Minoritenchronik). Po tej so bile sestavljene vse kasnejše madžarske kronike (Budimska, Dunajska slikana itd.). Tako Kaindl.⁵⁸ Domanovszky označuje delo, ki ga je Kaindl imenoval Budimsko minoritsko kroniko, z imenom »Chronici Hungarici compositio saeculi XIII.«, mu pripisuje hunsko kroniko ter ga postavlja pred Kézino delo, v drugo polovico XIII. stoletja. Kéza je po njegovem mnenju to redakcijo na kratko prepisal, dočim jo je Kronika XIV. stoletja popolneje ohranila.⁵⁹ Hóman pa je naziranj, da je Kéza pisec redakcije iz XIII. stoletja s hunsko kroniko vred.⁶⁰

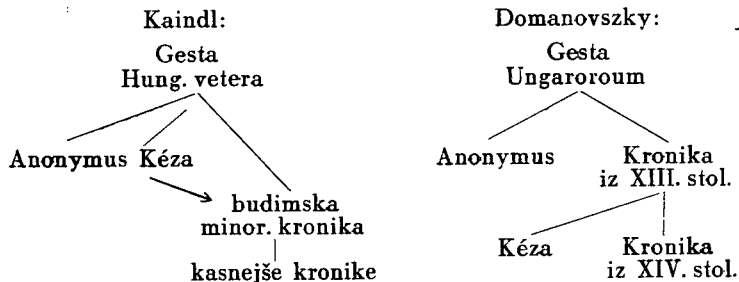
Poleg Anonyma, Kéze in Kronike iz XIV. stoletja so tudi drugi ohranjeni viri črpali iz Gesta Ungarorum, tako n. pr. Annales Posonienses, Chronicon Hungarico-Polonicum. Teh se tu ne bomo dotikali, ker pri njih manjka opis dobe, ki nas zanima.⁶¹

V.

Oglejmo si zdaj, za razsvetlitev vprašanja bitke pri Ljubljani, pregledno vsebino pripovedovanja dogodkov do bitke pri Augsburgu 955 pri Anonymu, Kézi in Kroniki iz XIV. stoletja, pa zraven še naznačimo vesti, ki jih podaja o Madžarih Regino, glavni vir Gesta Ungarorum za dobo navalov.⁶²

⁵⁸ R. F. Kaindl: Studien zu den ungarischen Geschichtsquellen, Archiv für österreichische Geschichte, 85, 1898, str. 487; 88, 1900, str. 418, 419, 425.

⁵⁹ A. Domanovszky v SRH I, str. 133, 138. — Rodovnik madžarskih virov po Kaindlu in Domanovszkem:

⁶⁰ A. Domanovszky v SRH I, str. 136.

⁶¹ Prim. njih izdaje v SRH I, II.

⁶² Reginonis chronicon in Continuator Reginonis Trevirensis, MGH, SS t. I, Hannover 1826, doba navalov, str. 599—623. — P. Magistri, qui Anonymus dicitur, Gesta Hungarorum, SRH I, str. 33—117. — Kéza in Kronika iz XIV. stoletja po navedenih izdajah v SRH. — Pripomniti je, da so pri vzporejanju madžarskih kronik k Reginonu v izdajah SRH ponekod napake. Tako se n. pr. Anonymov tekst v pogl. 54 ne nanaša le na Reginonove notice k letoma 909 in 910, temveč tudi na ono k letu 908; Kéza v 39. pogl. pa ne sloni na Reginonu 907—910 in 912, temveč na Reginonu 908, 909 in 910.

R e g i n o :

- 894 Madžari opustošijo Moravsko, ki
jo po Svetopolku sinovi le kratko
časa drže

A n o n y m u s :

- boj s karantansko vojsko,

- bitka ob Renu (veliki vojvoda ubit)
(56)

Kéza:

Ponovni prihod v Panonijo (24—25)
Razdelitev na sedem vojska; vojskovodje (26—33)

Opustošenje Moravske in Češke (Vratislav ubit) (34)

Napad na Koroško: bitka pri Leopahu (35)

Cesar Konrad pripravlja pohod na Madžarsko, a se mora zaradi državljanske vojne vrniti v Rim (36)

Napad na Bolgarijo (37)

Pohod preko Čedad v Lombardijo (škof Liudvard ubit) (38)

Opustošenje Saške, Turingije, Švabske, Frankovske in Burgundije; bitka pri Abahu (Hertnidus Schwarzenburški ujet) (39)

Napad na Nemčijo: bitka ob Lechu (Lél in Bulcsu ubita) (40), oplnitev fuldskega samostana, opustošenje Švabske

(bitka pri Wormsu; lotarinški in švabski vojvoda ubita),

Francije in Italije (41)

Kronika iz XIV. stoletja:

Ponovni prihod v Panonijo (26)
Razdelitev na sedem vojska; obširno opisovanje vojskovodij in raznih rodbin (27—53)

Opustošenje Moravske in Češke (mir z Vratislavom) (54)

Napad na Koroško: bitka pri Leopahu (55)

Cesar Konrad pripravlja pohod na Madžarsko, a se mora zaradi državljanske vojne vrniti (56)

Napad na Bolgarijo (57)

Pohod preko Čedad v Lombardijo (Padova, škof ubit) (58)

Opustošenje Saške, Turingije, Švabske, Frankovske in Burgundije; bitka pri Abahu (59)

Napad na Nemčijo: bitka ob Lechu (Lél in Bulcsu ubita) (60), oplnitev fuldskega samostana,

opustošenje Lotaringije (bitka pri Strasburgu; Erhanger in Bertold ubita),

Francije in Italije (61)

Regino omenja, kakor vidimo, Karantance v zvezi z Madžari dvakrat; v svoji prvi vesti o Madžarih leta 889 in proti koncu dobe navalov ob bitki pri Welsu leta 944. O drugi notici v madžarskih virih ni sledu, pač pa najdemo prvo na dveh mestih ohranjeno pri Anonymu:⁶³

Regino 889:	Anonymus, pogl. 50:	Anonymus, pogl. 51:
deinde Carantanorum, Marahensium ac Vulgarum fines crebris incursionum infestationibus irrupunt, perpaucos gladio, multa milia sagittis interimunt, quas tanta arte ex corneis arcubus dirigunt, ut earum ictus vix praecaveri possit.	Et inde egressi usque ad Rabam et Rabuceam venerunt, Sclauorum et Pannoniorum gentes et regna vastaverunt et eorum regiones occupaverunt. Sed et Carinthinorum Moroanensium fines crebris incursibus irripuerunt, quorum multa milia hominum in ore gladii occiderunt, presidia subverterunt et regiones eorum possiderunt et usque in hodiernum diem adiuvente domino potenter et pacifice posteritas eorum detinet.	Memoravit... audiverat ducem Arpadium et suos milites validiores esse in bello et Romanos fugatos esse de Pannonia per ipsos et Carinthinorum Moroanensium fines devastasse et multa milia hominum occidisse in ore gladii eorum regnumque Pannoniorum occupasse et inimicos eorum ante faciem eorum fugisse.

Pri Kézi in Kroniki iz XIV. stoletja te notice ni več. Koroško v dobi navalov omenjata ta dva vira samo ob vesti o bitki pri Ljubljani. Anonymus pa prinaša še dve omembi Karantancev:⁶⁴

Anonymus pogl. 44:	Anonymus pogl. 53
Dux vero Arpad et sui nobiles... constituerunt, ut ultra Danubium irent et terram Pannonie subiugarent et contra Carinthinos bellum promoverent ac in marciam Lombardie se venire preparent...	Alios autem constituerunt duces exercitus... Qui accepta licentia a duce Zulta cum exercitu Caranthino decreverunt et per Forum Iulii in marchiam Lombardie venerunt, ...

Iz razporeditve vsebine, kakor smo jo zgoraj navedli, je razvidno, da ta kratka vest o spopadu s karantansko vojsko pri Anonymu popolnoma ustreza obširnemu poročilu o bitki pri Ljubljani pri Kézi in Kroniki iz XIV. stoletja.

⁶³ MGH, SS I, str. 600. — SRH I, str. 100, 103.

⁶⁴ SRH I, str. 89, 107.

VI.

Vprašanje, ki se nam zdaj postavlja, se glasi: ali je Anonymus prvotno obsežnejše in podrobnejše poročilo v *Gesta Ungarorum* tako zelo skrčil — ali pa je, narobe, Anonymus prevzel prvotno skopo besedilo in so ga razširili kasnejši sestavljalci kronik — ali kdo onih pred Kézo ali Kéza sam, kakor si pač predstavljamo genealogijo teh virov. Analiza podatkov, ki jih o bitki dajeta Kéza in Kronika iz XIV. stoletja, nam kaže, da zapis o bitki, vsaj v tej obliki, kakor je prišla do nas, ni mogel nastati pred drugo polovico XII. stoletja (oblike Merania, Stiria). Naslednje primerjave naj zajamejo vprašanje še širše.

Če nekoliko primerjamo poročila o madžarskih navalih na zahod pri vseh treh madžarskih virih in pri Reginonu, bomo brž ugotovili, da so ta poročila pri Anonymu mnogo zanesljivejša kakor pa pri Kézi ali celo Kroniki iz XIV. stoletja. Res so pri Anonymu številni madžarski navalni na zahod v obdobju 901—955 — Regino omenja tu Madžare v zapisih k 17 različnim letom — združeni v samo tri bojne pohode in opis vsakega je sestavljen na podlagi več Reginonovih poročil, ki se nanašajo tudi na med seboj precej oddaljena leta (pri drugem pohodu n. pr. na leta 913, 915, 917, 926, 938) — vendarle pa je vrstni red napadov ostal v glavnem ohranjen. Tudi edina kronološka navedba, povezana z zahodom, je v bistvu pravilna.⁶⁵ Za čas navalov na zahod se pri Anonymu navaja sedem nemadžarov, ki jih Regino vse omenja. Štirje so vsebinsko in formalno docela pravilno povzeti (Luidvard, vladarji Karel, Konrad in Oton), ostali trije pa so pri Reginonu brez vsake zveze z Madžari, dočim so pri Anonymu žrtve njih pohodov. Vendar gre tu, kakor se zdi, bolj za pomoto, kakor pa za falzificiranje.⁶⁶

Pri Kézi in Kroniki iz XIV. stoletja se pojavi za dobo navalov šest novih oseb — nemadžarov (Vratislav, Gotfrid, Eberhard, Gregor, Hertnid Schwarzenburški, škof Ulrik). Od teh je le ena (škof Ulrik) povsem pravilno postavljena na svoje mesto.⁶⁷ Trije so iz bitke pri Ljubljani. Češki knez Vratislav (905—921) je mogel igrati neko vlogo v odnosih do Madžarov, skleniti mir z njimi, kakor poroča Kronika iz XIV. stoletja, nikakor pa ni padel v boju z njimi, kakor pravi Kéza.⁶⁸ O Hertnidu Schwarzenburškem (Kéza) je vse poročilo izmišljeno.⁶⁹ Ime kralja Konrada, ki ga Anonymus postavlja pravilno, se pri Kézi

⁶⁵ »Postea vero anno V. regnante Cuonrado imperatore Lelu, Bulsu, Bontond... partes Alemannie irrupuerunt« (pogl. 55). Kronološka povezava je posneta pravilno po Reginonovi notici k letu 915 »Alamanniam... vastaverunt«, tekst (partes Alemannie) in bitka pri Innu pa sta po letu 915 — v toliko je kronologija napačna.

⁶⁶ Umor grofa Štefana, ki ga Regino popisuje v letu 901 takoj za navalom Madžarov v Italijo, pripiše Anonymus Madžarom. O podobnem primeru Erhangerja in Bertolda glej podrobneje na str. 215.

⁶⁷ K bitki na Leškem polju leta 955. Prim. Lüttich, v op. 23 cit. delo, str. 159.

⁶⁸ V. Novotný: České dějiny. Od nejstarších dob do smrti knížete Oldřicha. Praha 1912, str. 447, 451.

⁶⁹ MGH, SS t. XXIX, Hannover 1892, str. 534 (Heinemannova opomba k Kézínemu tekstu).

in Kroniki iz XIV. stoletja povezuje z dogodki, ki nimajo z njim nobene zveze.⁷⁰ Še huje je z Erhangerjem in Bertoldom.⁷¹ Ob njiju nastane nenadoma popolnoma izmišljena bitka, po Kézi pri Wormsu, po Kroniki iz XIV. stoletja pri Strasburgu. In kakor je Anonymova bitka s karantansko vojsko lokalizirana ultra castrum Leopah, tako je bitka na bavarsko-frankovski meji (Regino 910) lokalizirana circa (ultra) castrum Abah (v Kroniki iz XIV. stoletja še natančneje: citra Danubium).⁷² Obe bitki nista lokalizirani v nobenem drugem nam znanem viru. Vrstni red dogodkov pri Kézi je že bolj neurejen kot pri Anonymu, v Kroniki iz XIV. stoletja pa imamo poleg tega oprava z nesmiselnimi kronologijami.

VII.

Vsa ta razlika med Anonymom z ene in Kézo ter Kroniko iz XIV. stoletja z druge strani nam jasno kaže, da je bil tekst starih Gesta Ungarorum za obdobje navalov najbolj podoben temu, kakor nam je ohranjen pri Anonymu — saj bi drugače morali misliti, da je ta po čudnem naključju izločil pri prepisovanju ravno vse tiste podatke, ki so bili netočni ali sumljivi, ki jih ni bilo v Reginonu. Gesta Ungarorum so bila za dobo navalov sorazmerno zvesta Reginonovi kroniki. Anonymus je njihov tekst za to obdobje nedvomno ohranil mnogo bolje od ostalih virov, čeprav je ponekod tekst Gest tudi pokvaril in krajšal,⁷³ ponekod pa tudi kaj dodal. Ta zaključek, pridobljen na podlagi konkretne primerjave tekstov, ki se tičejo obdobja navalov, se povsem ujema s splošno sodbo B. Hómana, da je Anonymus kljub raznemu spreminjanju in dodajanju bližji Gestam kakor Kronika iz XIII. in XIV. stoletja.⁷⁴

Kéza in Kronika XIV. stoletja sta tekst Gest v mnogočem izpremenila. Za dobo navalov na zahod sta dodala vrsto novih podatkov. Od teh podatkov je le malo takih, ki so točni, neprimerno več pa takih, ki so v nasprotju z dejstvi, neresnični, izmišljeni. Nič nam lepše ne pokaže odnosa starih Gest do Reginona, pa Anonyma, Kéze in Kronike iz XIV. stoletja do Gest, kakor usoda Reginonovih notic k letu 917 v vseh treh madžarskih virih.

⁷⁰ Prav tam, str. 533.

⁷¹ Glej podrobneje na str. 215.

⁷² Kraj Abbach je na desnem bregu Donave jugozapadno Regensburga. Heinemannova lokalizacija (Aschpach?) je nepravilna, ker se nanaša na bitko leta 913, dočim gre za ono iz leta 910 (glej MGH, cit. mesto str. 534).

⁷³ Iz Reginonovega zapisa 908 Ungarii iterum terminos transgressi Saxoniā et Thuringiam vastaverunt in 909 Ungarii Alamanniam ingressi sunt je nastalo pri Anonymu Deinde Lotorigiam (Šaško je izpustil, Turingijo spremenil v Lotaringijo) et Alemanniam devastaverunt. Ostali kroniki sta ohranili prvotni tekst Gest. Kéza: Post haec Saxoniam, Turingiam, Sveviam... demoliti...

⁷⁴ Ae. Jakubovich v SRH I, str. 28.

R e g i n o , 917:

Ungarii per Alamanniam in Alsatiā et usque ad fines Lothariensis regni pervenerunt. Erchanger et Berahtold decollantur.

A n o n y m u s , pogl. 55:

Hungarorum embola... totam Bauariam et Alemanniam ac Saxoniam et regnum Lathariense igne et gladio consumpserunt et Erchangenum atque Bertoldum duces eorum decollaverunt.

K é z a , pogl. 41:

et post haec tota Svevia demolita Renum Vuormaciae transierunt, ibique duos duces, scilicet Loteringiae et Sveviae cum maximo exercitu contra eos venientes invenerunt. Quibus devictis et fugatis...

K r o n i k a XIV. stoletja , pogl. 61:

abinde Reno transpassato Lothoringensem ducatum igne et gladio vastaverunt, ubi circa Strozburg, que in Latino dicitur Argentina, in quodam prelio Echardum ducem Lothoringie et Pertoldum ducem Barbancie, qui ei venerat in auxilium, captivantes decollaverunt.

Justifikacija uporniških švabskih grofov po kralju Konradu seveda ni imela prav nič opraviiti z madžarskimi navali⁷⁵ — Gesta Ungarorum so oboje združila, končno pa so iz tega nastale velike bitke, iz švabskih grofov pa nazadnje lotarinški in brabantiski vojvoda (naslov brabant-skih vojvod se pojavi šele v XII. stoletju).^{75a} Kéza in Kronika iz XIV. stoletja torej za dobo madžarskih navalov nikakor nista »pozna, toda dobra vira«, kakor pravi Klebel.^{75b} Že načelno moramo biti nedvomno izredno skeptični do vseh vesti, ki jih za dobo navalov prinašata Kéza in Kronika iz XIV. stoletja, pa jih ne najdemo niti v Anonymu, niti v Reginonu, niti v kakih drugih virih.

Prav taka pa je vest o ljubljanski bitki, za katero nam je še posebej analiza podatkov dala tako negativen rezultat. Vse, kar je v vesti o tej bitki zanesljivega, je to, kar poroča Anonymus in kar so verjetno poročala Gesta Ungarorum v zadnjem desetletju XI. stoletja: cum exercitu Caranthino decreverunt — brez vsakega imena, brez vsake lokalizacije. To je seveda zelo splošen podatek, ki nam k bojem med Madžari in Karantanci v začetni dobi madžarskih navalov konec IX. in v začetku X. stoletja, kakor jih poznamo že precej, nič novega ne pove — kakor na sploh madžarske kronike za boje s Slovenci, Nemci, Romani tistega časa ne povedo kaj novega, saj so njih podatki posneti po mnogo boljših znanih zahodnih virih. Tudi ugibanja, katera bitka je s tem mišljena, ali ona iz leta 901, ko so bili Madžari poraženi,⁷⁶ ali

⁷⁵ Prim. Heinemannovo opombo, cit. mesto str. 534.

^{75a} U. Chevalier: Répertoire des sources historiques du Moyen-Age, Topo-bibliographie, 1894—1899, str. 476.

^{75b} E. Klebel: Siedlungsgeschichte..., gl. op. 4 zgoraj.

⁷⁶ F. Kos: Gradivo II, št. 331.

morebiti katera druga, nekaj prej ali celo pozneje, bi bila — zaradi načina pisanja madžarskih Gest, kar se tiče kronologije — povsem brez smisla.⁷⁷

Ne bi se hoteli dotikati vprašanja, ali so podatki o bitki pri Ljubljani, ki jih prinaša Kronika iz XIV. stoletja na novo in jih pri Kézi ni najti, bili v skupnem viru in jih je Kéza izpustil, ali pa jih je dodala Kronika iz XIV. stoletja. Kar se da soditi po materialu za dobo navalov, bi bilo mogoče oboje; za naš namen pa rešitev tega vprašanja (ki je zaradi različnih razlag genealogije virov precej zamotano) ni potrebna. Kézino poročilo ni prav nič bolj verjetno od poročila v Kroniki XIV. stoletja, čeprav se mu more, ker navaja manj podatkov, očitati tudi manj napak.

VIII.

Vest o bitki pri Ljubljani, kakor nam jo dajeta Simon de Kéza in Madžarska kronika iz XIV. stoletja, se nam je pokazala tako, kakor jo je bil pred skoraj petdesetimi leti označil Franc Kos: kot izmišljena. Za to govori tako primerjava in ocena virov, kakor pretres imen, ki se navajajo. Vest nam ne daje za deseto stoletje nikakega pričevanja; nastala je v drugi polovici dvanajstega ali v trinajstem stoletju, v eni takratnih redakcij Madžarske kronike — zakaj in kako, ne bi imelo smisla preučevati. Vsa sklepanja in razpravljanja na podlagi poročila o »bitki pri Ljubljani« morejo biti torej le prazna in ničeva, za znanost brez vsake koristi.

LE PROBLÈME DE LA BATAILLE PRÈS DE LJUBLJANA AU TEMPS DES INCURSIONS HONGROISES

Résumé

Simon de Kéza de la fin du XIIIe siècle ainsi que diverses rédactions de la Chronique hongroise du XIVe siècle (Chronicon Pictum Vindobonense, Chronicon Budense) mentionnent, parmi les incursions hongroises vers l'Occident au cours de la première moitié du Xe siècle, une bataille près de Ljubljana (ultra castrum Leopah) où auraient trouvé la mort le duc de Méran Gotfrid et le duc carinthien Eberhard (dont Kéza n'indique pas le pays), tandis que le patriarche d'Aquilée Gregor (dont Kéza ne donne pas le nom) se serait sauvé par la fuite. Bien que déjà l'historien Franc Kos eût, dans son ouvrage « Gradivo za zgodovino Slovencev », nié l'authenticité de cette relation, elle fut acceptée comme authentique par plusieurs historiens modernes, surtout par Ernst Klebel, qui en tiraient des conclusions diverses.

⁷⁷ Tako je tudi opomba, ki jo je dal izdajatelj Anonymovega teksta v SRH k stavku cum exercitu caranthino decreverunt in ki pravi: »Madžari so leta 901 spravili Koroško (Carinthiam) pod svojo oblast...«, povsem zgrešena. Kdo pa ve, da se je to zgodilo ravno leta 901 in po čem? Poleg tega pa sploh ne gre za Koroško ampak za Kranjsko (SRH I, str. 107).

L'auteur de l'article soumet cette relation à une critique détaillée et arrive à la conclusion que les personnes y citées sont absolument inconnues à l'époque des incursions hongroises, et que, avant 1152, il n'y avait guère de ducs de Méran. Les pays énumérés correspondent à la situation territoriale après 1180. Cette relation, du moins dans la forme que nous connaissons de Kéza et de la Chronique du XIVe siècle, ne peut donc être antérieure à la fin du XIIe siècle. Dans l'Anonymus, la plus ancienne source hongroise conservée (1200 env.) qui, comme Kéza et la Chronique du XIVe siècle, a puisé ses relations dans les Gesta Unogaronum, source primitive mais perdue de la fin du XIe siècle, on ne trouve aucune trace de la bataille près de Ljubljana. A la place respective cependant il mentionne qu'il y eut bataille entre les Hongrois et les Carantans, ce qui ne représente aucun fait nouveau, puisque d'autres sources nous parlent de nombreux combats pareils. L'Anonymus ne cite aucun nom de lieu ou de personne. La comparaison des relations sur les incursions hongroises vers l'Occident dans les chroniques hongroises nous amène à la constatation que l'Anonymus représente, pour l'époque des incursions, une source beaucoup plus sûre que ne le sont Kéza et la Chronique du XIVe siècle, et qu'il a conservé bien plus fidèlement le texte des Gesta primitives, basé principalement sur les relations de Reginon et de son continuateur (Annales Altahenses ne servent de source que pour l'époque après 1002). Simon Kéza et la Chronique du XIVe siècles au contraire ont ajouté pour l'époque des incursions nombre d'événements et de détails dont la plupart sont inventés. Ils ne méritent donc pas notre confiance comme sources pour cette époque. — Après un examen général des sources et une analyse des noms cités en rapport avec cette bataille, nous sommes amenés à la conclusion que la relation sur la bataille près de Ljubljana n'est pas authentique et que toutes les déductions échaufaudées sur cette base sont fausses et sans valeur.